

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละคร
สร้างสรรค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

THE GROUP WORK PROCESSES USING THE STUDENT'S CREATIVE DRAMA
ACTIVITIES OF PATUMWAN DEMONSTRATION SCHOOL OF THE
SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

Corresponding author¹,
cheewan_bum@hotmail.com¹

ชิวัน เขียววิจิตร¹, พีรณัฐ ธีรอรุณ²
Cheewan Khiowwichit¹, Peeranuch Dhiraart²

Received: August 10, 2018

Revised: December 15, 2018

Accepted: December 31, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มกับเกณฑ์ โดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวันกลุ่มตัวอย่าง 147 คนเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 โดยการสุ่มแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์ แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูล การทำงานกลุ่มหลังกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์ โดยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที่ เปรียบเทียบกับเกณฑ์อยู่ในระดับ การปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 2.51$)

ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภายหลังจากการประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะทำละครให้ประสบผลสำเร็จ
2. เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มกับเกณฑ์พบว่า พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยอยู่ในระดับมากทุกข้อยกเว้นในระหว่างการปฏิบัติงานเกิดปัญหาการไม่ยอมรับการทำงานซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เกิดความล่าช้า เนื่องจากสมาชิกภายในกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือกัน และสมาชิกภายในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในระหว่างการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์

คำสำคัญ : การเรียนรู้เชิงรุก กระบวนการทำงานกลุ่ม กิจกรรมละครสร้างสรรค์

Received: August 10, 2018

ABSTRACT

This research aimed to study the group work processes using the student's creative drama activities of Pratumwan Demonstration School of the Srinakharinwirot University. The sample were 147 students Matayom 3 of 2016 academic year by purposive sampling. The research tools were lesson plans using Active Learning activities in creative drama and observation of group work behaviors using creative drama activities. Data analysis is comparing the group work after the active learning activities in creative drama using Mean, S.D. and t – test with the criteria of high score ($\bar{X} = 2.51$)

The results are:

1. The behavior group work processes using Matayom 3 student's creative drama activities very high in overall results. When consider each area, the highest average was after a meeting consultation to resolve the problem. Every member of the group was eager to make the successful play. Secondly, the group members accepted the terms or conditions and could work together. The least score was that the group members had different opinions during the work.

2. The comparison group work processes using Matayom 3 student's creative drama activities in overall area compared with the criteria was found to be high with statistical significance at .05 level. When consider each area with the criteria, it was found that almost all areas were high except that during the work, the group members did not accept the mutual work within the group. The work did not follow the plan. The delay occurred because the group members did not collaborate, and the members had differing opinions during the work.

Keywords : active learning, group work processes, creative drama activities

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีสาระสำคัญกำหนดไว้ในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 และมาตรา 24 กล่าวว่า หลักการจัดการศึกษาว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็น จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน สามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 7) นอกจากการจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพแล้วการวัดและประเมินผลก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนต้องใช้วิธีการที่หลากหลายและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีสาระสำคัญกำหนดไว้ในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 9)

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ การสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้ผู้เรียนต้องมีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา การสอนแบบเดิมด้วยการ “พูด บอก เล่า” ไม่สามารถจะพัฒนาผู้เรียนให้ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 4) ทั้งนี้สาระวิชาซึ่งมีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน ควรเป็นการเรียนรู้จากการค้นคว้าของนักเรียนเองครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และอย่าง หลากหลาย จึงพยายามเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้บรรยายมาเป็นคณะครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ให้นักเรียนใช้เป็นเครื่องมือไปเรียนรู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยครูช่วยแนะนำเป็นผู้อำนวยความสะดวกและ เสนอแนะเครื่องมือการเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านวิธีการต่างๆ (วิจารณ์ พานิช, 2555: 16)

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง คือเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือทำ “ความรู้” ที่เกิดขึ้นจะเป็นความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ และกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียวซึ่งการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน โดยผ่านการเรียนรู้โดยการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหาอีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์, การสังเคราะห์, และการประเมินค่า (Bonwell & Eison, 1991) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยความร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกันนั้น ทำให้ครูผู้สอนต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรงลง แต่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือให้นักเรียนค้นพบความรู้และเข้าใจเนื้อหาที่เรียน การเรียนรู้เชิงรุกมีเทคนิควิธีการที่ หลากหลายแต่จะเน้นกระบวนการและกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และ หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปราย” เช่น การแสดงบทบาทสมมติ โครงการ ฯลฯ โดยมีเป้าหมายที่จะนำนักเรียนไปสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (R.E.Mayer, 2004)

ความหมายของกระบวนการกลุ่มคือการนำความรู้และหลักการต่างๆ ที่อธิบายถึงพฤติกรรมของกลุ่มหรือเป็น ศาสตร์หนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2552) ดังนั้นกระบวนการกลุ่มจะอธิบายถึงการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในกลุ่มเป็นการศึกษาถึงพลังหรือสภาพการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเป็นส่วนรวม รวมถึง พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่ถูกกล่อมเกลามาจากประสบการณ์ของกลุ่มกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึง กระบวนการของการทำงานร่วมกันในกลุ่มตั้งแต่การเลือกเป้าหมายการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาการวางโครงการของกลุ่ม ตลอดจนการดำเนินการตามโครงการและการประเมินค่า

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชาพื้นฐานศิลปศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ที่ร่วมกันจัดทำผลงานการแสดงละครสร้างสรรค์

เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญ ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและพฤติกรรม ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ได้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้มาพัฒนาต่อยอดและพัฒนาโดยผ่านกระบวนการทำงานกลุ่ม นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหาโดยใช้การสื่อสารร่วมกัน นอกจากนี้ผลการศึกษาที่ได้อาจจะเป็นแนวทางหรือข้อเสนอแก่ผู้สอนวิชาพื้นฐานศิลปศึกษา (นาฏศิลป์) โรงเรียนอื่นๆ นำไปใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบเครื่องมือ กิจกรรม และเกณฑ์การประเมินผลต่อการเรียนวิชาพื้นฐานศิลปศึกษา (นาฏศิลป์) ต่อไป

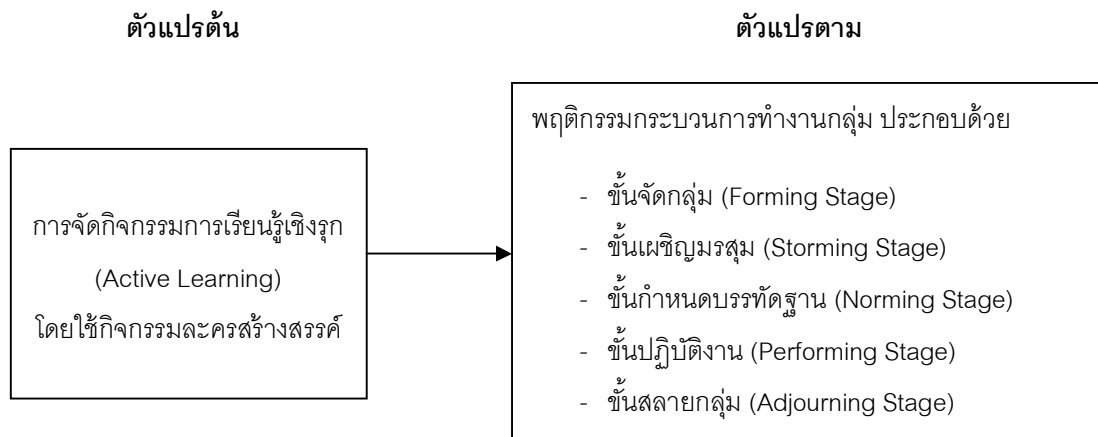
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มกับเกณฑ์ โดยใช้กิจกรรม ละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มกับเกณฑ์ โดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มแสดงออกอยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของกระบวนการกลุ่ม

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ (2546: 10) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึงระบบสังคมที่เกิดขึ้นจากบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเข้ามารวมตัวกันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการโดยไม่ได้กำหนดขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกว่าจะใกล้ชิดและช่วยเหลือกันเพียงใด การรวมกลุ่มงานจะพิจารณาที่ความสำเร็จของเป้าหมายเป็นสำคัญแต่จะไม่ตระหนักถึงความผูกพันและความสัมพันธ์ทางจิตใจของสมาชิก

กรีนเบิร์ก และ บารอน (Greenberg and Baron, 1997: 250) กล่าวว่า กลุ่มเป็นการรวมตัวของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยคงรูปแบบของความสัมพันธ์ต่อกันอย่างชัดเจนมีเป้าหมายร่วมกันและยอมรับตนเองว่าเป็นกลุ่มหนึ่ง

สรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึง กระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ขนาดของกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยที่สมาชิกกลุ่มมีการสร้างความสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่ม มีการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการทำงานร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน การปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

การพัฒนากระบวนการกลุ่ม

กลุ่มมีขั้นตอนของการเจริญเติบโต 5 ขั้นตอนด้วยกันซึ่งเรียกว่า “รูปแบบ 5 ขั้นตอนของการพัฒนาทีม (The Five-stage Model)” คือขั้นจัดกลุ่ม (Forming Stage) ขั้นเผชิญมรสุม (Storming Stage) ขั้นกำหนดบรรทัดฐาน (Norming Stage) ขั้นปฏิบัติงาน (Performing Stage) และขั้นสลายกลุ่ม (Adjourning Stage) (ณัฐพันธ์ เจริญนันท์ และคณะ. 2546: 3-4)

แบบจำลองของ Gilly Salmon (Gilly Salmon's e-tivities Model) 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ความพร้อมของเทคโนโลยีและแรงจูงใจ (Access and Motivation) 2) การสร้างความเป็นสังคมออนไลน์ (Online Socialization) 3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Exchange) 4) การสร้างความรู้ (Knowledge Construction) 5) การพัฒนา (Development) (Salmon 2000, 2004)

ความหมายการเรียนรู้เชิงรุก

บอนเวล และ อีริสัน (Bonwel, & Eison 1991) กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐานพื้นฐาน 2 ประการ คือ 1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์และ 2) แต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

เมเยอร์ และ โจนส์ (Meyers and Jones, 1993) กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้เชิงรุกคือผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (Receive) ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

เพ็ทตี (Petty, 2004: 1) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากกว่าการที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้จากการบรรยายเพียงอย่างเดียว

สรุปได้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ พัฒนาองค์ความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติทั้งในการฟัง พูด อ่านเขียน และแสดงความคิดเห็นขณะลงมือทำกิจกรรมอันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนกระบวนการกลุ่มที่ทำให้เกิดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลต่อองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของนักเรียน

ความหมายของละครสร้างสรรค์

เบิร์น และ วอตลิง (Burns & Watling, 1971 อ้างถึงใน วิจิตชัย ศิลพิพัฒน์, 2555: 10) ได้กล่าวไว้ว่า ละครสร้างสรรค์ คือ ละครที่เกิดขึ้นในทันทีทันใดแลแสดงออกด้วยภาษาและท่าทางตามธรรมชาติจึงมีความหมายกว้างและครอบคลุมถึงกิจกรรมการแสดงออกหลายอย่าง เช่น การร้องเพลงประกอบท่าทาง การทำท่าทางประกอบเรื่องราว การแสดงแบบไม่มีการชักซ้อมหรือการแสดงสด การใช้หุ่นประกอบการแสดง เป็นต้น

สรุปได้ว่าละครสร้างสรรค์หมายถึงการแสดงละครซึ่งเน้นกระบวนการมากกว่าการเป็นนักแสดงมืออาชีพ ที่มีบทสนทนาและเรื่องราวที่นักแสดงร่วมกันคิดและแสดงบทบาทในเรื่องนั้นโดยมีเนื้อหาสั้นๆ การแสดงละครจะเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการคิดการใช้ภาษาและท่าทางที่แสดงออกมาตามจินตนาการเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงใช้ความสามารถของตนเพื่อสื่อสารความคิดและความรู้สึกมายังผู้ชม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 จำนวนห้องเรียน 9 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 404 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 147 คนที่ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 49 คน ที่มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐานศิลปะ (นาฏศิลป์)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก
2. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้
 - 2.1 ขั้นจัดกลุ่ม (Forming Stage)
 - 2.2 ขั้นเผชิญมรสุม (Storming Stage)
 - 2.3 ขั้นกำหนดบรรทัดฐาน (Norming Stage)
 - 2.4 ขั้นปฏิบัติงาน (Performing Stage)
 - 2.5 ขั้นสลายกลุ่ม (Adjourning Stage)

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์
2. แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์
 - 1.1 เขียนแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์
 - 1.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป
2. แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์
 - 2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์

- 2.2 กำหนดความมุ่งหมายการวิจัย ขอบเขตงานวิจัยและเนื้อหาที่จะนำไปสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย
- 2.3 กำหนดนิยามปฏิบัติการจากแนวคิดเกี่ยวกับ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์
- 2.4 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกแบบสังเกตพฤติกรรมครอบคลุมเนื้อหาทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม คือ 1) ขั้นจัดกลุ่ม (Forming Stage) 2) ขั้นเผชิญมรสุม (Storming Stage) 3) ขั้นกำหนดบรรทัดฐาน (Norming Stage) 4) ขั้นปฏิบัติงาน (Performing Stage) 5) ขั้นสลายกลุ่ม (Adjourning Stage)
- 2.5 เกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้
 - ระดับ 4 หมายถึง ปฏิบัติได้ทุกครั้ง
 - ระดับ 3 หมายถึง ปฏิบัติได้สม่ำเสมอแต่ไม่ทุกครั้ง
 - ระดับ 2 หมายถึง ปฏิบัติได้บางครั้ง
 - ระดับ 1 หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติเลย
- 2.6 นำกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมความครอบคลุมเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษาในการเขียน
- 2.7 นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมความถูกต้องของภาษาและความสะดวกในการใช้เครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งชุดได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00
- 2.8 ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเพื่อสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีการดังนี้

1. ทำการทดลองโดยใช้วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ
 - 1.1 ขั้นจัดกลุ่ม (Forming Stage) โดยรวมกลุ่มสมาชิก ปรีกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วางแผนการดำเนินกิจกรรมและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 1.2 ขั้นเผชิญมรสุม (Storming Stage) เมื่อเกิดปัญหา เรียกสมาชิกประชุมเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา
 - 1.3 ขั้นกำหนดบรรทัดฐาน (Norming Stage) กำหนดเงื่อนไข หรือข้อตกลงเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้
 - 1.4 ขั้นปฏิบัติงาน (Performing Stage) สมาชิกในกลุ่มรับบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ตรงต่อเวลา มีความเสียสละ อดทน มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - 1.5 ขั้นสลายกลุ่ม (Adjourning Stage) หลังจากสมาชิกภายในกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมสำเร็จเรียบร้อยแล้ว มีการประชุมเพื่อสรุปผล
2. ทำการทดสอบหลังกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 147 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการเปรียบเทียบการทำงานกลุ่ม หลังกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบค่าที (t – test) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 2.51$) ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best. 1981: 179-187)

เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535:100)

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภายหลังจากการประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะทำละครให้ประสบความสำเร็จ รองลงมาคือ สมาชิกภายในกลุ่มยอมรับเงื่อนไข หรือข้อตกลง และสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี และน้อยที่สุดคือ สมาชิกภายในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในระหว่างการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นการมุ่งให้เด็กได้ทำกิจกรรมกลุ่มได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นและได้พัฒนาเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสมาชิกในกลุ่มเกิดการร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาให้กิจกรรมประสบความสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมและพัฒนาระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มกับเกณฑ์ พบว่า พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ ($\bar{X} = 2.51$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอยู่ในระดับมากทุกข้อยกเว้น ในระหว่างการปฏิบัติงานเกิดปัญหาการไม่ยอมรับการทำงานซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เกิดความล่าช้า เนื่องจากสมาชิกภายในกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือกัน และสมาชิกภายในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในระหว่างการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ ($\bar{X} = 2.48$) แต่กิจกรรมละครสร้างสรรค์ก็สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผน เพื่อมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคน แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ทำให้ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กสามารถพัฒนาการได้เต็มตามศักยภาพและเกิดความภาคภูมิใจที่สามารถทำงานได้สำเร็จ

อภิปรายผล

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จากสรุปผลการวิจัยและสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก จากผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากการประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จและสมาชิกภายในกลุ่มยอมรับเงื่อนไขหรือข้อตกลงและสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นการมุ่งให้เด็กได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นและได้พัฒนาเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้การทํากิจกรรมประสบความสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมและพัฒนากระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดกระบวนการกลุ่มของชอล์ดดา ฮิวอี้เมือง (2542:25) ว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่บกพร่องเป็นปัญหาควรแก้ไขโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและของผู้อื่น จากการสัมผัสด้วยการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารินี มณีแสง (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้วิธีสอนละครสร้างสรรค์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ด้านทักษะการแสดงละครสร้างสรรค์ กระบวนการกลุ่มและความพึงพอใจต่อวิธีสอนละครสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนละครสร้างสรรค์ที่มีผลสัมฤทธิ์ ด้านทักษะการแสดงละครสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี และกระบวนการกลุ่มของนักเรียนหลังได้รับวิธีสอนละครสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

2. เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อกระบวนการทำงานกลุ่มกับเกณฑ์พบว่า พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ ($\bar{X} = 2.51$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถึงแม้ว่าในระหว่างการประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาการไม่ยอมรับการทำงานซึ่งกันและสมาชิกภายในกลุ่มมีความคิดเห็น ไม่ตรงกัน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เกิดความล่าช้า แต่กิจกรรมละครสร้างสรรค์ก็สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากนักเรียนจะมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบการปฏิบัติงานตามความถนัดของแต่ละคน แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ทำให้ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กสามารถพัฒนาการได้เต็มตามศักยภาพและเกิดความภาคภูมิใจที่สามารถทำงานได้สำเร็จ สอดคล้องตามแนวคิดของ สุมิตร เทพวงษ์ (2541 : 228) กล่าวว่า ละครสร้างสรรค์ หมายถึง การนำเอาละครมาใช้ประกอบการศึกษาในห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กแต่ละคนในชั้นหรือในกลุ่มไปในทางที่ตนถนัด เด็กทุกคนในกลุ่มจะมีโอกาสได้แสดงออกอย่างเท่าเทียมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นการทำให้เด็กแต่ละคนได้รู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น เสริมสร้างความเชื่อมั่น ทำให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาภร สุขขิง (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เด็กปฐมวัยได้มีความรู้ความสามารถมีความเชื่อมั่นในตนเองด้านกรกล้าแสดงออกเพราะการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรนำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียนได้ทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์กันเป็นประจำ เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเกิดความร่วมมือร่วมใจทำกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จ
2. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มและยอมรับเงื่อนไขหรือข้อตกลงของกลุ่ม
3. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างอิสระ ควรใช้สถานที่ที่กว้างขวาง บรรยากาศในห้องเรียนรื่นรมย์ สะอาด เพื่อความคล่องตัว สะดวกกับการเคลื่อนไหวในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ
4. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ เป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการในการแสดงออก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น กระบวนการทำงาน บทบาทสมาชิกในกลุ่ม บทบาทผู้นำ ความกล้า การแสดงออก ความเชื่อมั่น ความมีวินัย เป็นต้น
2. ควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์กับกลุ่มสาระกลุ่มวิชาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ เพื่อการพัฒนาให้นักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/59/>.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2552). *วิถีชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส).
- จารินี มณีแสง. (2554). *ผลของการใช้วิธีสอนละครสร้างสรรค์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการแสดงละครสร้างสรรค์ กระบวนการกลุ่มและความพึงพอใจต่อวิธีสอนละครสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2542). *กระบวนการกลุ่ม*. เอกสารคำสอนรายวิชากิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน. พิษณุโลก : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ณัฐพันธุ์เขจรนันท์ และคณะ. (2546). *การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธนาภรสุขยั้ง. (2553). *ผลของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

- วิจิตชัย ศิลพิพัฒน์. (2555). *ผลของการฝึกกิจกรรมละครสร้างสรรค์ตามแนวคิดของวินนีเฟร็ด วาร์ดและไบรอัน เวย์ ที่มีต่อพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุมิตร เทพวงษ์. (2541). *นาฏศิลป์ไทย : นาฏศิลป์สำหรับครูประถมและมัธยม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอเดียสโตร์.
- Best, John W. (1981). *Research in Education*. 3rd.ed. Englewood cliffs, New Jersey: Prentice. Hall Inc.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom* AEHE-ERIC higher Education Reports. Washington, D.C.: The George Washington University.
- Burn, Paul C.; Betty L. Broman; & Alberta L. Lowe Wantling. (1971). *The Language Arts in Childhood Education*. 2nd ed. Chicago: Rand Mc Nelly.
- Greenberg, J. and Baron, R.A. (1997). *Behavior in Organizational*. 6th. New Jersey: Prentice-Hall.
- Meyers, Chet and Jones, Thomas B. (1993). *Promoting Active Learning: Strategies for the Collage Classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Petty, G. (2004). *Active Learning Work: the evidence*. Retrieved September 1, 2017, from <http://www.geoffpetty.com>
- R.E. Mayer. (2004). "Should There Be a Three-Strikes Rule Against Pure Discovery Learning? The Case for Guided Methods of Instruction." *Americal Psychologist*, Vol.59 No.1, January 2004: pp.14-19.
- Salmon, G. K. (2000, 2004). *E-moderating: the key to teaching and learning online*. London and New York: Routledge Falmer.